

PŘEHLED VÝZKUMŮ

49

Brno 2008

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 49

Volume 49

Číslo 1–2

Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Freisinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander RuttKay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balász Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Vrcholně středověká lotová závaží z českých a moravských lokalit.
Gruna, Hradisko (vlevo); Písek, u Šarlatského rybníka (v popředí); Ví-
cov, Městisko (vpravo dole); Boskovice, hrad (vpravo nahoře). Srov.
studii J. Doležela v tomto svazku. Foto P. Smékal.

*Medieval cup nested weights from czech and moravian sites. Gruna,
Hradisko (left); Písek, u Šarlatského rybníka (front); Vícov, Městisko
(bottom right); Boskovice, castle (top right). Cf. the article by J. Dole-
žel in this volume. Photo by P. Smékal.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Arch, spol. s r. o.
Charbulova 3a
618 00 Brno-Černovice

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

Roč. 49, 2008, č. 1-2

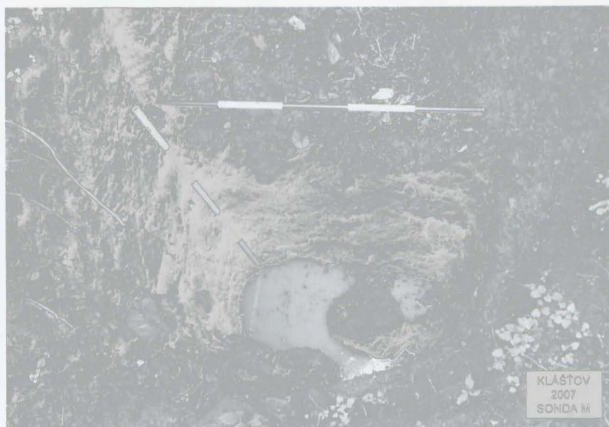

91087/09

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2008
Náklad 450 kusů

Copyright ©2008 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i. and the authors.

Obr. 120: Vysoké Pole. Sonda M v místech vodního zdroje. Abb. 120: Vysoké Pole. Sondage M in der Stelle der Wasserquelle.

pravěkého hradiska v době středohradištní vybízejí k úvahám, zda se v případě Klášťova, nejvyšší hory Vizovských vrchů, nejednalo o okrsek se zvláštní funkcí – o kulturní místo starých Slovanů.

Jiří Kohoutek, Petra Pavlíčková

Resumé

Vysoké Pole (Bez. Zlín). Klášťov. Mittlere Burgwallzeit. Burgwall, Kultstätte? Feststellungsgrabung.

VYŠKOV (OKR. VYŠKOV)

Havlíčková ulice 23. Autosalon Seat a Hyundai. Novověk? Vápenická pec. Záchranný výzkum.

Při stavbě Autosalonu SEAT a HYUNDAI ve Vyškově byly v květnu 2007 při průzkumu výkopu pro opěrnou zeď ve východní části staveniště zjištěny čtyři zásahy do terénu. V prvních třech případech (P1, P2, P3) šlo o čočkovité útvary vyplněné struskou a sypkým žlutým materiálem. Posledním objektem (P4) byla výkopem porušená vápenka se zbytky vápence i samotného vápna. V profilu P1 a P2 byly nalezeny tři zlomky keramiky, které je umožňují datovat do novověku. Ze samotné vápenické pece však žádný datovací materiál nepochází, proto ji nelze blíže časově zařadit.

Zkoumaná plocha se nachází na severozápad od historického jádra města Vyškova, na pravém břehu řčky Hané, v nadmořské výšce 248 m. Na ZM ČR 1:10 000, list 24-41-15, ji vymezují body 475:188, 479:186, 476:182, 474:183 mm od Z:J s. č.

Klára Rybářová

Resumé

Vyškov (bez. Vyškov), Autosalon HYUNDAI a SEAT, Havlíčková Str. 23. Neuzeit?. Kalkofen. Rettungsgrabung.

VYŠKOV (OKR. VYŠKOV)

Kostelní ulice. Středověk, novověk – město. Záchranný výzkum.

Během stavby parkoviště (ZM ČR 1:10 000, list 24-42-11, souřadnice: A: 2 mm od Z s. č., 162 mm od J s. č.) byla hloubena i kanalizační přípojka. V její východní části bylo poškozeno kamenné zdivo a přilehlá část podlahy z pálených šestibokých dlaždic. Zdivo patřilo patrně domu, který zde stával zřejmě již ve středověku. Zničen byl na konci druhé světové války. V další fázi výstavby parkoviště došlo k prolomení klenby, patřící sklepu ležícímu v těsné blízkosti dokumentovaného zdiva. Silně poškozený sklep lze datovat do počátku 16. století.

Blanka Mikulková

Resumé

Vyškov (Bez. Vyškov). Kostelní. Mittelalter-Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

VYŠKOV (OKR. VYŠKOV)

Legerní pole. Novověk – 2. světová válka. Záchranný výzkum.

Stejně jako v minulých letech byly i při posledním výzkumu v této trati (na ZM list 24-42-11, 1: 10 000 vymezené body: A: 73 mm od Z s. č., 368 mm od J s. č., B: 86 mm od Z s. č., 367 mm od J s. č., C: 69 mm od Z s. č., 358 mm od J s. č., D: 87 mm od Z s. č., 357 mm od J s. č.) odkryty doklady o silném opevnění blízkých kasáren Wehrmachtu. Tentokrát jsme dokumentovali dělostřelecký zákop.

Blanka Mikulková

Resumé

Vyškov (Bez. Vyškov). Legerní pole. Neuzeit. Rettungsgrabung.

ZNOJMO (OKR. ZNOJMO)

Dobšická ulice. Novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V rozmezí podzimu 2006 a v průběhu roku 2007 provedla znojemská pobočka ÚAPP Brno, v. v. i., archeologický dohled a průběžný záchranný archeologický výzkum v rámci stavby haly na ul. Brněnské ve Znojmě. Výzkumem byla sledována plocha o rozloze několik tisíc metrů čtverečních, která se nachází v intenzivně osídlené oblasti, na první terase levobřeží řky Dyje. V prostoru, který byl zkoumán roku 2007, proběhl výzkum také v rámci první stavební etapy (realizace JMM Znojmo), pravděpodobně s negativním výsledkem. Místo nálezů se nachází na ZM ČR 34 – 13 – 02, v měřítku 1:10 000, v okolí bodu 50 mm od západní sekční čáry a 325 mm od jižní sekční čáry. Geologické podloží bylo tvořeno

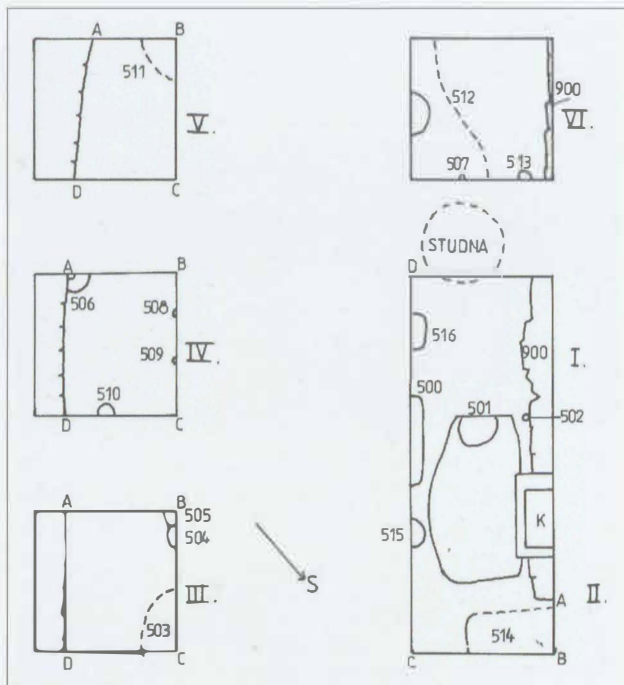
Obr. 121: Znojmo, ul. Dobšická. Celkový pohled na prozkoumanou část zemního sklípku z 15.–16. století. *Abb. 121: Znojmo, Dobšická Str. Erforschter Teil des Erdkellers aus dem 15.–16. Jh.*

kvartérní spraší, která se v dolní části měnila na ulehlý písek. Poloha se nachází na úpatí levobřežní terasy řeky Dyje s výrazným jihojihovýchodním sklonem a nadmořskou výškou 216 m.

Na sledované ploše se podařilo prozkoumat dva zahloubené objekty. Jámu 501 nelze nijak interpretovat ani blíže zařadit. Jáma 500 pak představuje poměrně ojedinělý doklad zemního sklepa se vstupem. Úzká vstupní šíje měla mírně šikmé dno s nahodilými lomovými kameny. Vlastní oválná jáma sklepa byla zkoumána pouze z jedné poloviny a v hloubce přes 1,7 m. S ohledem na změnu struktury a soudržnosti podloží byl průzkum z bezpečnostních i praktických důvodů zastaven. Reprezentativní soubor archeologických nálezů nám umožňuje objekt datovat na sklonek 15. a počátek 16. století.

Horní Česká ulice 19. Doba mladohradištní, pozdněhradištní, středověk. Sídliště, město. Záchranný výzkum.

V květnu 2007 proběhl poměrně rychlý záchranný výzkum realizovaný znojemským pracovištěm ÚAPP Brno, v. v. i., v prostoru bývalé solnice. Objekt se nachází přesně uprostřed fronty domů ul. Velké Michalské a Horní České. Z objektu se do současnosti dochovaly pouze obvodové zdi. Celý areál byl určen k přestavbě pro penzion. Ve vnitřním prostoru objektu bylo vyhloubeno celkem šest velkých výkopů o straně 160 cm a hloubce dva metry pro mohutné základové patky vnitřních nosných konstrukcí. Tím byly porušeny stratigrafické sekvence, reprezentující vývoj tohoto prostoru především v období 12.–14. století. Celkem se podařilo zdokumentovat na 17 drobných zahloubených objektů (kůlové jamky, jámy – obr. 122), které spadají do období 12.–13. století s více než 60 uloženinami (obr. 123). Potvrzují dosavadní zjištění o rozšíření mladohradištního osídlení na východní a severovýchodní straně Horního náměstí. Nejdůležitějším nálezem je rozsáhlá jáma 501 s bohatým inventářem, která byla prozkoumána mezi sondou I. a II. samostatným odkryvem. Středověký vývoj reprezentují především vrstvy šířeků, vyrovnávek terénu a především plně funkční kamenná studna, která byla objevena mezi řezem I. a VI. Na ZM ČR 34-11-21, v měřítku 1:10 000, se před-

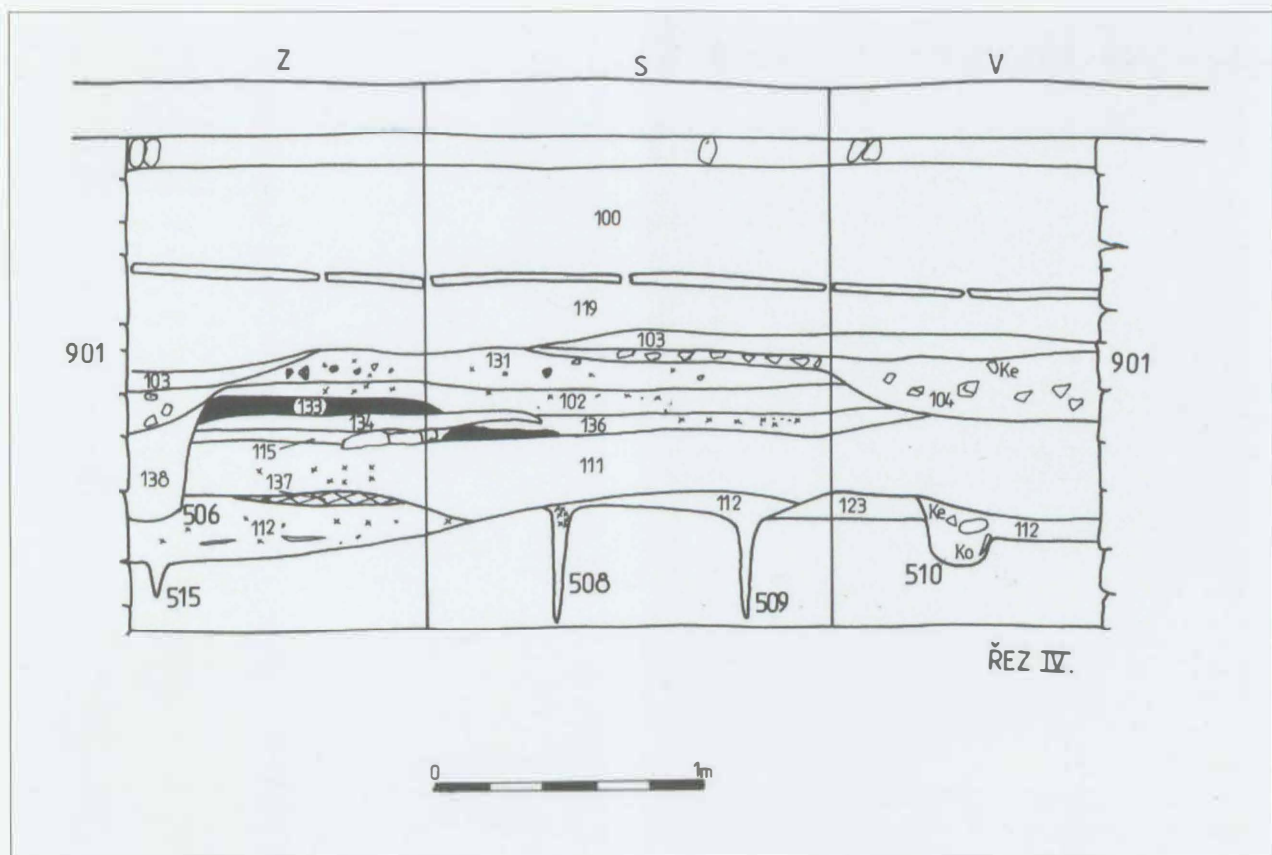

Obr. 122: Znojmo, ul. Horní Česká 19. Půdorys objektu s dokumentovanými sondami a zahloubenými objekty. *Abb. 122: Znojmo, Horní Česká Str. 19. Grundriss der Grube mit dokumentierten Sondagen und Gruben.*

mětné území nachází v okolí bodu 372 mm od západní sekční čáry a 60 mm od jižní sekční čáry.

Náměstí Svobody. Doba mladohradištní, pozdněhradištní, středověk, novověk. Sídliště, město, kostel, hřbitov. Záchranný výzkum.

V březnu až dubnu 2007 byla realizována na ploše 200 m² třetí etapa záchranného archeologického výzkumu v prostoru budoucího polyfunkčního domu na náměstí Svobody. První etapa výzkumu se soustředila na jihovýchodní část území o rozloze cca 450 m², druhá etapa pak na severní část plochy podél ulice Pražská o velikosti 250 m², přičemž obě byly realizovány v průběhu roku 2006. V roce 2007 se v podstatě opakovala v určitých aspektech situace a stratigrafická sekvence zdokumentovaná v roce 2006. Nejstarší etapu osídlení představuje kulturní vrstva a několik drobných objektů v jižní části plochy, které lze datovat do průběhu 12. a 13. století. Jedná se o další důkazy existence osady Bala, uváděné roku 1226 v souvislosti s kostelem sv. Michala. Následný středověký vývoj v průběhu 14. století není na zkoumané ploše téměř doložen. Naopak velmi dynamické je z pohledu nárůstu archeologického terénu století 15. a 16. Reprezentuje ho několik vrstev s bohatým keramickým materiálem a především jímka 612. Na ploše se podařilo také prozkoumat západní okraj špitálního pohřebiště s hroby H 146–153, které můžeme datovat do průběhu 15. a 16. století. Reprezentují nejmladší část nekropole a v několika případech zde zaznamenáváme nezvyklé polohy zemřelých. Zajímavý je hrob H 146, kde je zemřelý uložen v natažené poloze na levém boku; kostra z hrobu H 150, uložená na břichu nebo dvojhrob muže a ženy (H 148–149). Samostatné hroby 146–149 dokonce nerespektují svou orientaci v tomto prostoru standardní orien-

Obr. 123: Znojmo, ul. Horní Česká 19. Jeden z řezů se stratigrafickou sekvencí. *Abb. 123: Znojmo, Horní Česká Str. 19. Schnitt durch die Schichtenabfolge.*

Obr. 124: Znojmo, nám. Svobody. Celkový pohled na zkoumanou plochu od východu. *Abb. 124: Znojmo, Svobody Platz. Grabungsfläche von NO.*

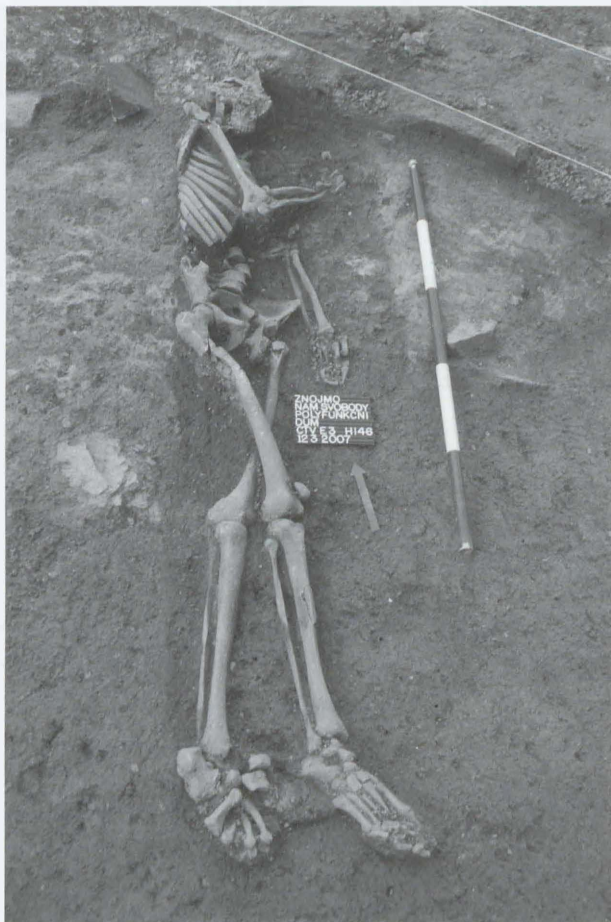
Obr. 125: Znojmo, nám. Svobody. Celkový pohled od jihovýchodu na prozkoumaný dvojhrob H 148–149. *Abb. 125: Znojmo, Svobody Platz. Doppelgrab H148 von SO.*

taci podél delší strany špitálního kostela (S–J) a vykazují značné odchylky.

Václavské náměstí 3. Doba mladohradištní. Pohřebiště. Záchranný výzkum.

V rozmezí 8.–9. srpna 2007 proběhl rychlý záchranný výzkum na trase přípojky kanalizace k rodinnému domu, která porušila sekvenci novodobých navážek pod zádlažbou náměstí, ale především řadu hrobů mladohradištního pohřebiště. Na ZM ČR 34-11-21, v měřítku 1:10 000, se nález nachází v okolí bodu 362 mm od západní sekční

čáry a 44 mm od jižní sekční čáry. Ve zdokumentovaném západním profilu byly porušeny dva hroby; po rozšíření se podařilo na ploše 2 × 1 m identifikovat celkem pět kostrových hrobů nebo jejich částí. Skelety byly orientovány ve směru východ–západ v natažené poloze na zádech, hlavou k západu. Ruce, pokud se dochovaly, byly natažené podél těla, případně směřovaly dlaněmi do klína. Celá situace potvrzuje existenci rozsáhlé mladohradištní nekropole na předpolí znojemského hradu.

Obr. 126: Znojmo, nám. Svobody. Celkový pohled od jihozápadu na prozkoumaný hrob H 146. *Abb. 126: Znojmo, Svobody Platz. Grab H 146, von SW.*

Obr. 127: Václavské náměstí. Celkový pohled na zkoumanou plochu. *Abb. 127: Znojmo, Václavské Platz. Die Grabungsfläche.*

V Jirchářích, Na Svahu. Středověk. Město. Záchranný výzkum.

Po rozsáhlé rekonstrukci kanalizace Znojma, která se dotkla výrazně i prostoru Městské památkové rezervace, byly realizovány na řadě ulic rekonstrukce jejich povrchu. V rozmezí let 2006–2007 realizoval ÚAPP Brno, v. v. i., archeologický výzkum na plošných skrývkách v ulicích Lazebnická, V Jirchářích, Antonínská, Na Svahu, Úvoz, Horní Česká, Velká Mikulášská, Dolní Česká, U Brány.

Pouze v jihozápadní části území, v prostoru pod Masarykovým (Dolním) náměstím, se v ulicích Antonínská, Lazebnická a Na Svahu podařilo zachytit pozitivní archeologické nálezy. Geologické podloží tohoto prostoru je ve svrchní úrovni tvořeno okrovou jílovitou hlínou, pod níž se nacházely štěrky a hrubé štěrkopísky dyjské terasy. Pod nimi se místy objevilo i zvětralé skalní podloží dyjského masivu. Prostor má poměrně prudký jižní sklon s nadmořskou výškou kolísající v rozmezí 250–266 m.

Místo nálezů v ul. Antonínské se nachází na ZM ČR 34 – 11 – 21, v měřítku 1:10 000, v rozmezí bodů 374 mm od západní sekční čáry, 11 mm od jižní sekční čáry a 375 mm od západní sekční čáry, 7 mm od jižní sekční čáry. Místo nálezů v ul. Na Svahu se nachází v rozmezí bodů 371 mm od západní sekční čáry, 7 mm od jižní sekční čáry a 373 mm od západní sekční čáry, 3 mm od jižní sekční čáry.

Obr. 128: Znojmo, ul. Na Svahu. Celkový pohled na zkoumanou plochu. *Abb. 128: Znojmo, Na Svahu Str. Gesamtansicht der Grabungsfläche.*

V ul. Antonínské byly zachyceny celkem 3 archeologické situace na severovýchodní straně ulice. Ve dvou případech se jednalo o zahloubené objekty, které se podařilo zčásti prozkoumat. Poskytly soubor nálezů spadající do průběhu 14. století. U jámy 501 byl navíc doložen mohutný požárový horizont, který dokládá velké požáry v 2. polovině 14. století. V ul. Na Svahu se podařilo zachytit a prozkoumat dalších šest zahloubených objektů

a dvě archeologické situace, které lze opět většinou datovat do průběhu 14. století, ojediněle pak do 15. století. Objekty se dají charakterizovat jako nevelké sklípky a zásobnice kruhového, oválného či čtvercového půdorysu. Pochází z nich soubor nálezů reprezentovaný především keramikou. Výsledky výzkumů potvrzují historické prameny, které konstatují, že osídlení a parcelace této části středověkého Znojma proběhla nejpozději. Objekty datované do průběhu 14. století nerespektují dnešní uliční čáru a podle nálezů zachycených na trasách kanalizace tomu tak nebylo ještě v průběhu století 15. Starší nálezy pravěké, případně mlado a pozdněhradištní (12.–13. století), až na ojedinělé zlomky zcela chybí. K přeparcelaci a výtčením uličních čar tak mohlo dojít nejdříve koncem 15., pravděpodobně až v průběhu 16. století.

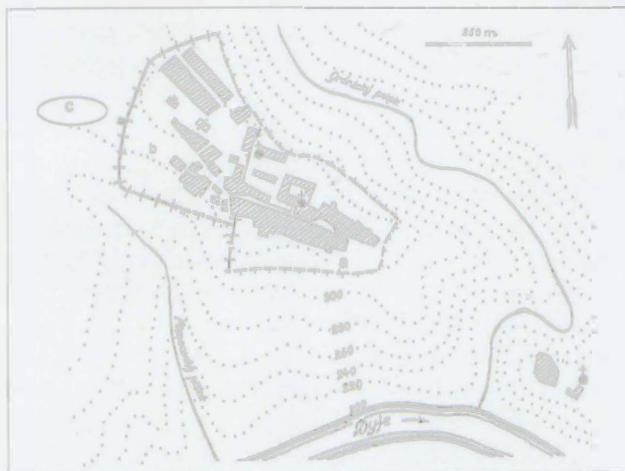
Zdeněk Čížmář

Resumé

Znojmo (Bez. Znojmo), Dobšická Str. Mittelalter/Neuzeit. Siedlung. Rettungsgarabung.

ZNOJMO (OKR. ZNOJMO)

Hradiště sv. Hypolita. Středohradištní a mladohradištní období, středověk. Hradiště, pohřebiště. Záchranný výzkum.

Obr. 129: Znojmo, Hradiště sv. Hypolita. Plánek velkomoravského hradiště sv. Hypolita s vyznačenými místy terénních výzkumů / a, b, c/, uskutečněných v r. 2007. *Abb. 129: Znojmo, Hradiště sv. Hypolita. Plan des grossmährischen Burgwalls mit eingetragenen Grabungsstellen (a,b,c) aus dem Jahr 2007.*

Archeologická sezona r. 2007 se v rámci probíhajícího dlouhodobého výzkumu velkomoravského mocenského centra, výšinného hradiště sv. Hypolita ve Znojmě, orientovala na dvě velké a jednu drobnější záchraňovací akci. Ty rozsáhlejší souvisely s plánovanou novou výstavbou rodinných domů a ty menší s průzkumem před zahájením výstavby dílny s garáží. Terénní badání se uskutečnila

v různých místech lokality a ve dvou časových etapách. Především to bylo o letních prázdninách v termínu od 3.7. do 23.8. a potom od 20.10. do 11.11. 2007. Již v průběhu jarních měsíců byly všechny plánované stavby schváleny Odborem výstavby MÚ ve Znojmě. A to i přes nesouhlasné stanovisko Archeologického ústavu AV ČR v Brně, v. v. i., s jednou ze staveb (stavba Ing. A. Jeřábka + I. Harcinfkové). Jejich realizace byla podmíněna provedením předstihového záchranného výzkumu, který zabezpečovala Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity s Nadačním fondem sv. Hypolita.

1) Sonda Jeřábek – Kučera (obr. 129, místo a)

První z velkých plošných skrývek jsme otevřeli v jihovýchodní části původního velkomoravského vnitřního hradu, na jižním konci ulice Nad přehradou (ZM ČR 1:10000, kladový list 34-11-21, souřadnice od Z a J s. č. 283/56 mm). Rohová uliční parcela s mírným sklonem k jihu dosahovala celkové rozlohy 630 m². Dalo by se říci, že představovala poslední volné stavební místo v proluce mezi domy, budovanými v těchto místech Hradiště převážně v sedmdesátých letech minulého století bez provedení předchozího archeologického výzkumu. Dosud byla využívána jako meruňkový sad.

Po stránce archeologické již v minulých letech vázala naši pozornost. Její jedinečná poloha, s širokým rozhledem do dyjského úvalu a rovin pod Znojmem, dovolila předpokládat souvislé a husté osídlení tohoto místa od hlubokého pravěku až do středověku. Tento předpoklad se nám již podařilo potvrdit i sondážními pracemi, provedenými zde v souvislosti s prvním záchraňovacím výzkumem v r. 1986 na sousední parcele V. Havlíčka (Klíma 1989, 129-144; 1989a, 53-54). Tehdejší orientační výzkum, k němuž nám po delších jednáních dal majitel parcely svolení, jsme mohli provést jen v něco lica úzkých sondách mezi stromy tak, abychom nepoškodili jejich kořenový systém. Tentokrát však byly majitelem všechny stromy pokáceny, a proto jsme přistoupili k systematickému prošetření téměř celé parcely. Dříve prozkoumaná místa byla využita k ukládání výtčené zeminy.

Po pečlivém rozměření kvadrantů 5 × 5 m jsme velkou část plochy zbavili drnu a zahájili postupné odebírání hlinité půdy. Neměla patrně vrstevnaté uložení. Od severního okraje parcely, kde tvrdou podložní skálu pokrývala pouze 25 cm mocná hlinitá vrstva, jižním směrem hlíny postupně přibývalo. Po 31 metrech dosáhl hlinitý pokryv 155 cm. Tato oblast se již nacházela v těsném dosahu týlu velkomoravské fortifikace, která zde probíhala za plotem parcely a malým terénním zlomem pod cestou, překrytou asfaltem. Opevnění se zbytky z uhlíkatých trámů zde silně poškodily rýhy kanalizace, vody, elektřiny i plynu.

Zmíněné dřívější sondážní rýhy z r. 1986 se nacházely ve střední a jižní části parcely a zachytily tehdy několik objektů z doby bronzové, mladší doby železné a z velkomoravského i povelkomoravského období. Tentokrát jsme mohli prošetřit zbylé části těchto objektů a v plánu pak vyhodnotit celkovou sčítací situaci. Severní třetinu skryté plochy se vzhledem k mělkému pokryvu (25–40 cm) podařilo brzy začistit na travech rostlého skalního podloží. Z kulturní vrstvy nad skálou jsme vyzvedli bohatší soubor střepů keramiky i další drobné artefakty. Žlutá, ve své svrchní vrstvě dřívá podložní skála dovolila potom po-